

STOP DE OMGEVINGSWET!

Han ter Maat / 15-02-2022

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is alweer uitgesteld, nu tot misschien wel januari 2023. Dat is de zoveelste keer. Al jaren oefenen velen met deze wet. Wat zou u doen als u jarenlang op een fiets moet oefenen? Blijven oefenen of inruilen?

De laatste maanden bespeur ik een toenemende druk van het ministerie en vooral van organisaties met marktbelangen bij de inwerkingtreding van deze wet. De directeur van "Aan de slag met de Omgevingswet" schreef onlangs: "Vergeet niet dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet geen punt, maar een komma is". Maar de Omgevingswet is inmiddels een bijzonder groot "punt". Daadwerkelijk invoeren en vooral uitvoeren van deze wet zal op tal van terreinen tot onoverkomelijke problemen leiden. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?

En dan heb ik het niet over het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) waarover al jarenlang en tot op de dag van vandaag van alles speelt: dáárvan heb ik geen snap.

Dat heb ik wél van andere uitvoeringsaspecten.

NIET EENVOUDIGER

De Omgevingswet zou eenvoudiger en beter moeten worden dan het huidige stelsel. In de beeldvorming gaat het vooral om minder regelgeving: van 26 wetten naar 1, van 60 algemene Maatregelen van Bestuur naar 4 en van 75 Ministeriële Regelingen naar 1. Maar het is een illusie te denken dat de hoeveelheid regels het werken ermee eenvoudiger maakt. Het aantal verschillende documenten neemt weliswaar af; de hoeveelheid papier en regels helaas niet.

Er moet ook één omgevingsplan per gemeente komen. Is dat eenvoudiger dan de huidige situatie met meer bestemmingsplannen? Is een bedrijventerrein vergelijkbaar met een natuurgebied, een oude binnenstad met een woningbouwlocatie? Waar blijft de broodnodige flexibiliteit met één omgevingsplan per gemeente? Zijn er nog ambtenaren, bestuurders en adviseurs die weet hebben van de aloude art. 19 -vrijstellingen? Heeft men een idee hoeveel geld en tijd dat gaat kosten en met welk doel? Eenvoud? Zo is er nog niet zo heel lang geleden een actualisatieplicht voor bestemmingsplannen ingevoerd (de 10 jaarlijkse herziening) met een sanctie (geen legesheffing) indien die actualisatieplicht voor het betreffende gebied niet kon worden gerealiseerd. Dit alles komt niet terug in de Omgevingswet. En wat is er eenvoudig aan nu iedere gemeente zelf de procedure kan kiezen voor de afgifte van omgevingsvergunningen? Voor wie is dat eenvoudiger? Nog afgezien van het feit dat ik me niet kan voorstellen dat gemeenten daarop zitten te wachten. Enige uniformiteit wil de eenvoud nog wel eens dienen. Deze wet lijkt eenvoudiger, maar het is het niet.

NIET SNELLER

Er is op dit moment nog een wet van kracht die voor de uitvoering van het omgevingsrecht belangrijk is: de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. De Omgevingswet moet tot snellere procedures leiden omdat in het algemeen de zogeheten reguliere, kortere voorbereidingsprocedure van toepassing is. De zogeheten Lex Silentio Positivo komt echter niet terug in de Omgevingswet. Er is dus

geen “sanctie” meer op overschrijden van termijnen. Die sanctie is een van rechtswege verleende omgevingsvergunning. Ook de Wet Dwangsom helpt daarbij niet: er is immers sprake van een bepalende afhankelijkheidsrelatie tussen aanvrager en bevoegd gezag. Een aanvrager zal dus niet licht het bevoegd gezag dwingen snel te beslissen op straffe van een dwangsom, omdat er dan al rap een weigering in de bus valt met een legesnota. Dat geldt ook voor de zogeheten opschortingsverklaring van art. 4:15 lid 2 a Awb; ook die mag nog steeds worden gevraagd om besluitvorming op te schorten. In de Omgevingswet is zelfs een artikel ingevoegd dat de reguliere procedure weer een uitgebreide mag worden, bij verwachte bedenkingen van belanghebbenden. Welnu, bedenkingen tegen ruimtelijke ontwikkelingen zijn standaard in ons land. Dus ik voorspel dat er met de Omgevingswet structureel sprake zal zijn van termijnoverschrijdingen bij het afhandelen van vergunningaanvragen. Ook het schrappen van de zg. verklaring van geen bezwaar voor de gemeenteraad lijkt een manier om versnelling te bewerkstelligen. Maar tegelijkertijd wordt in de Omgevingswet de mogelijkheid geschapen voor een “bindend adviesrecht” van de raad, indien de raad dat wenst. En wat denkt u? Zal de raad die bevoegdheid niet pakken? Dus ook hier geldt weer: het lijkt sneller op papier, maar in de praktijk zal dat niet zo zijn.

ONVOLDOENDE CAPACITEIT

Vorig jaar bracht de commissie Van Aartsen een rapport uit over het functioneren van de Omgevingsdiensten. Conclusie: zij doen niet wat ze moeten doen. Uiterekend deze 29 Omgevingsdiensten worden namens de colleges van GS en B&W met een belangrijk deel van de uitvoering van de Omgevingswet belast. Bezie eerst of deze omgevingsdiensten wel moeten blijven als dé uitvoeringsdiensten voor de opgedragen taken, voordat er weer een hausse aan taken bijkomt. Daarnaast neemt de hoeveelheid nieuw beleid voor het lokale en regionale niveau grote vormen aan (o.a. klimaat, energie, wonen, natuurbeleid, stikstofproblematiek, agrarische ontwikkelingen). Gemeenten kwamen en komen al jaren niet meer toe aan actualiseren van bestemmingsplannen en tijdig afgeven van omgevingsvergunningen. Dat is nu al de dagelijkse uitvoeringspraktijk onder de huidige wet- en regelgeving. Ook het toezicht op naleving van milieuvergunningen komt danig in het gedrang, met alle gevolgen voor omwonenden en het milieu van dien. Provincies kunnen op hun beurt de borst nat maken voor het telkenmale door de rechter onderuit gehaalde stikstofbeleid en recentelijk afgegeven natuurvergunningen. Dus het wordt steeds meer uitvoering, meer met minder capaciteit en kwaliteit.

PRIVATISERING EN DECENTRALISERING

En dan heb ik het nog maar niet over de signalen die de laatste tijd de kop opsteken om de verwachte perikelen met de privatisering van het toezicht: de Wet Kwaliteitsborging Bouwen (WKB). Daarvoor is eenvoudigweg onvoldoende capaciteit en kwaliteit beschikbaar op de arbeidsmarkt. Dan ook nog te bedenken dat gemeenten op lokaal niveau volgens de Omgevingswet moeten toekomen aan het formuleren van lokale maatwerkvoorschriften in een Omgevingsplan, alles nog in lijn met het wat mij betreft achterhaalde adagium: “Decentraal wat kan en centraal wat moet”. Is het nu nog niet duidelijk bij het kabinet en de volksvertegenwoordigers dat dit adagium contraproductief heeft gewerkt bij de grootschalige opdrachten waar we in dit land voor staan? Waarom nog steeds meer ruimte bieden voor afwijkingen op lokaal en regionaal niveau, terwijl het al zo onduidelijk is en de problematiek schreeuwt om oplossingen ter voorkoming van de aantasting van ons leefmilieu?

WET IS ONUITVOERBAAR

De uitvoering moet eerst op orde zijn, vindt de bestuursvoorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. De minister wil de wet verantwoord invoeren. Dat staat in het persbericht van 1 februari jl.. De dienstverlening aan mensen en bedrijven mag volgens hem niet in het geding komen en de gebiedsontwikkeling niet worden belemmerd.

Maar dat gaat wél gebeuren. De Omgevingswet is in de huidige vorm onuitvoerbaar. Dat zal tot grote problemen leiden bij burgers met hun vergunningaanvragen en hun woonwensen, bedrijven, ontwikkelaars, indieners van duurzame projecten, initiatiefnemers van natuurontwikkelingen en agrariërs die een minder intensieve vorm van bedrijfsvoering voorstaan. Het huidige omgevingsrecht is qua uitvoering al vreselijk ingewikkeld. Daarin kunnen en moeten verbeteringen worden aangebracht (bijv. het vergunningvrij bouwen). Doe dát dan eerst!

STOPPEN DUS!

Degenen die vaak al jaren belast zijn met de uitvoering van het omgevingsrecht lopen nog niet massaal te hoop tegen de invoering van de Omgevingswet. Enerzijds begrijp ik dat vanwege de “volgzaamheid” van ambtenaren, maar anderzijds heeft de Hoge Raad sinds 1986 ook aan ambtenaren het stakingsrecht toegekend.

Voorkom een nieuw uitvoeringsdebacle zoals de Toeslagenaffaire en stop met deze Omgevingswet.

En mocht een gemeente in het ruimtelijke domein participatie belangrijk vinden: gebruik je eigen gemeentelijke inspraakverordening in plaats van te wachten op invoering van de Omgevingswet.

“STOP MET DE OMGEVINGSWET”. PUNT. UIT!

Han ter Maat / 15-02-2022

O.a. voormalig hoofd afd. Milieu provincie Gelderland, hoofd afd. Ruimtelijke Ordening gemeente Arnhem, Hogeschooldocent HAN, HHS en HU, wethouder gem. Wageningen en thans zelfstandig Adviseur Omgevingsrecht.